

AZ ÚN. NEMKORMÁNYZATI SZERVEZETEK

V A R G A C S A B A

A civil társadalmi szerveződéstől teljességgel elüt a külföldről ösztönzött s részben vagy egészben külföldről finanszírozott úgynevezett NGO-k (*non-governmental organization*) kérdése. Ha ezek jogi szabályozása esetleg ugyanaz, mint az előbbieké, úgy ez aligha lehet más, mint vagy megalapozatlan *fogalmi általánosítás*, vagy jogi kritérium szerinti *fogalmi megkülönböztetlenség* esete.¹ Márpedig az előbbi eshetőség egyenesen célzatos, hiszen a kettő közti határ elmosása egy mesterkélt homályos ambivalenciát tart fenn, míg az utóbbi eshetőség egyszerűen nem áll fenn.² Más nyelvekhez hasonlatosan³ a magyar köznyelv szintén szétválasztja a civil társadalmi szerveződést az NGO-nak nevezettől. Ráadásul ez utóbbi terminus, mint technikai klasszifikációs kategória, az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányában (1945, X. fejezet, 71. cikk) azon külső intézmények összefoglaló megjelöléseként jött létre, amelyekkel ezen felhatalmazás birtokában az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa úgymond kapcsolatba léphet.

NGO-(B)IRODALOM

Az NGO-k szakmai irodalmának legbiztosabb közös pontja,⁴ hogy tárgya körének elnevezését bizonytalanak és sokértelműnek tartja, sőt magát a voltaképeni tárgyat meghatározatlannak, egyenesen meghatározhatatlannak. Hiszen nem természetesként fejlődött, nem is tudományos fogalom, hanem merő konstrukció, egyszersmind önmaga meghatározása, „legalább annyira rejtve, mint kifejtve önmagát”.⁵ Bírálják hát, mert „mint elnevezés, a »nemkormányzati szervezet« valójában félrevezető”.⁶ Mégsem merő véletlenségből vagy szándéktalan

1 Lásd: Antony ALLOTT: *The Limits of Law*. Butterworth, London, 1980. VARGA Csaba: A jog és korlátai. Antony Allott a hatékony jogi cselekvés határaitól. *Állam- és Jogtudomány*, 1985/4. Alapvetés, hogy csak az szabályozható, ami kellő distinkcióval körülírható, *tényállás-szerűsíthető*, és ráadásul a kérdéses tényállásszerűség viszonylag egyszerű s gyors eljárással elégséges egyértelműséggel bizonyítható.

2 Olyan ez, mintha valamely rejtélyes okból a jogalkotó bármiféle differenciálás lehetősége nélkül csakis általában az emberről szólhatna, semmiféle különbséget nem tehetve például életkor, nem, cselekvőképesség vagy egyéb ismérv szerint.

3 A franciában például *organisation de la société civile*, illetve *organisation non-gouvernementale* (OSC, ONG), a németben pedig *Stiftung*, *Verein* vagy *Verband*, illetve *Nichtregierungsorganisation* (NRO).

4 Már ha egyáltalán történik szétválasztás, merthogy ezt az ún. *Civil tv.* (2011. évi CLXXV. törvény) nem ismeri, ahogy a 'külföldről támogatott szervezetek' kifejezést sem.

5 Julia ELYACHAR: *Nongovernmental Organizations. Anthropological and Historical Aspects = International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. szerk. James D. WRIGHT, Elsevier, Amszterdam, 2015. 856–860.

6 Mert, mint egy kvázi-kommunista bíráló írja, „Az NGO-kat különféle imperialista ügynökségek, imperialista kormányok és komprádor rezsimiek pénzelik és vezetik.” (Joseph MUDINGU: How Genuine are NGOs? *The New Times*, 2006. augusztus. 7.)

tévedésből adódik ez, hiszen „tudatos magának az NGO-elnevezésnek a használata – pontosan azért, hogy általa ártatlan emberbaráti tevékenység látszata képződjék”.⁷ Mert a nagyhatalmak játékaiban, ha kellően nyomós érdekről – térfoglalási és/vagy profitszerzési lehetőségről – van szó, éppenséggel nem ritka, hogy a politika, a pénzügyi s üzleti körök, a tudomány és a sajtó – azaz a társadalom sorsát végső soron uraló erők – között, s ráadásul titkosszolgálati támogatással, teljességgel egybehangolt fellépés következzen be olyan természetességgel, mintha éppen véletlenek játéka zárna ki bármi egyéb alternatívát. Nem utolsó példája ennek az a kitervelt, tudatos pusztítással járó mohóság, amellyel ilyen összeszervezettséggel amerikai szereplők a Szovjetunióból megmaradt Oroszországot bár segítség és segély címén, ám valójában tényleges támogatás nélkül, merő koncként olcsó áron megkaparintani igyekeztek.⁸ S az efféle vállalkozások *predátor* jellege, amit az irodalom gyakran *neokomprádor imperializmus*nak nevez,⁹ éppen a nyugat-európai-atlanti világ állítólagos mintademokráciáinak ilyes és hasonló eljárásaiban szembeszökő.

Vagyis már maga az elnevezés egy egyébként létező jelenség valós természete valami másnak az ettől eltérő természetében történő eltüntetéséről, s ezzel egyszerre mindkettő szándékos, célratörő meghamisításáról tanúskodik. Hiszen „valójában az NGO-k nem a civil társadalom képviselői, hanem különféle méretű és gyakran egészen sajátos feladatokat vállaló érdekcsoportokéi. Mindezzel szemben persze az

adományozói, a tudományos és a nemzetközi intézményi háttértől kialakított rutin úgy kezeli ezeket, mintha tényleg maguk lennének a civil társadalom”.¹⁰ Végső soron tehát egyszerű logikával élő látszateltérésről és látszatretjtésről beszélünk, amit a tudatos propaganda technikájaként már évszázadok óta megismerhettünk. Amiket kezdetben akár tényleg polgári kezdeményezésűeknek hihettek, ám elszaporodásukkal kiderült, hogy a népi gyökéret legfeljebb kivételes vonásuk.¹¹

térfoglalási és/vagy profitszerzési lehetőségről van szó

HARMADIK SZEKTOR

A politikatudomány által rutinosan az állam és a piac közé ékelődő harmadik szektornak nevezett jelenségtömeg mára már tudományosnak mondott hatalmas irodalmat generált. Ez maga is csaknem zavarba esik az e körbe eső formációk és ténykedések sokágúsága láttán, miközben úgy lavíroz meghatározása, tevékenységi körei megnevezése, társadalmi súlya jellemzése kapcsán, hogy egyetlen olyan jelzővel vagy állítással se éljen, amely vonatkozatható lenne a jelen feldolgozás tárgyaként a jótékonykodás mázába öltöztetett – s olykor már-már alig leplezett – *imperialisztikus intervencionizmusra*.¹²

7 Jenny O'CONNOR: „NGO”: The Guise of Innocence. *Global Policy Forum*, 2012/március.

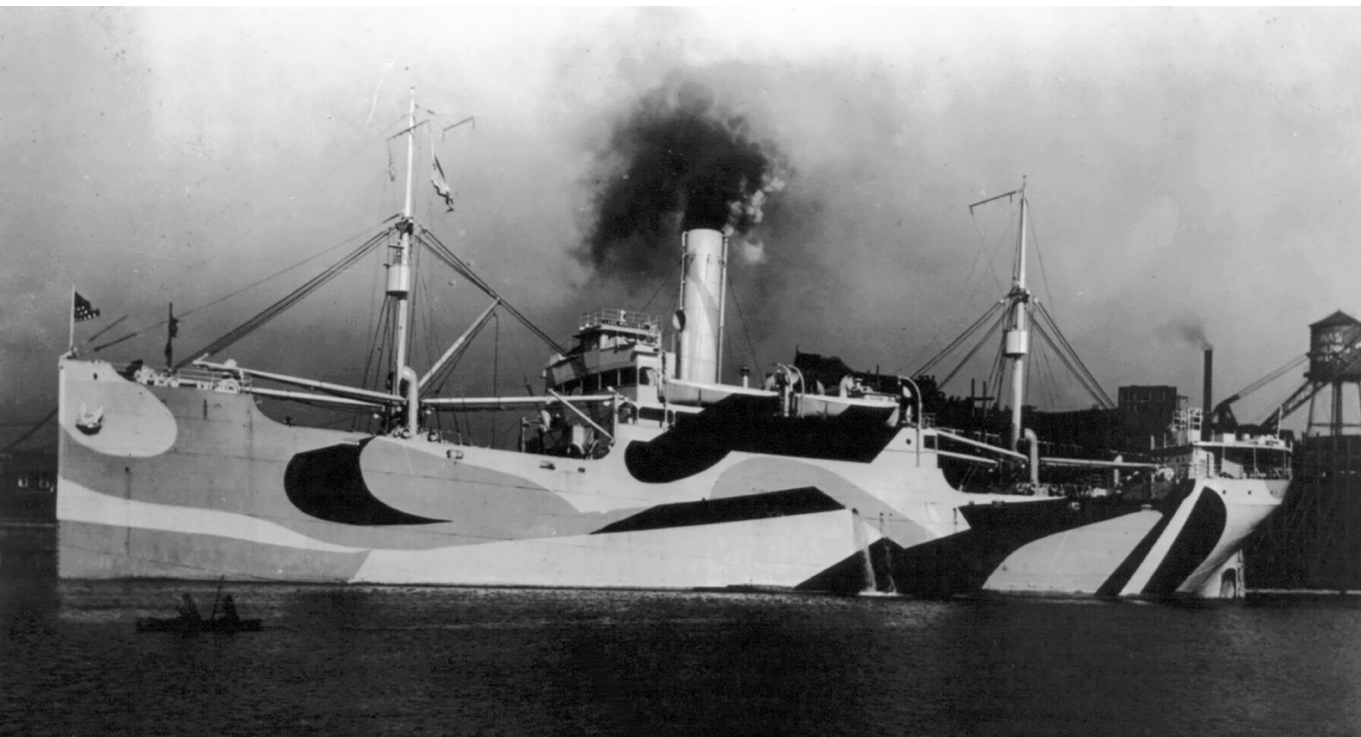
8 A szovjet összeomlást követő amerikai zsákmányszerző nyomulási kísérletre lásd például: Stephen F. COHEN: *Failed Crusade. America and the Tragedy of Post-Communist Russia*. Norton, New York, 2000.; VARGA Csaba: Amerikai önbizalom, orosz katasztrófa. Kudarcot vallott keresztahadjárat? *PoLiSz*, 2002/december–2003/január. 18–28.

9 Például: James PETRAS – Henry VELTMEYER: *Globalization Unmasked. Imperialism in the 21st Century*. Fernwood Publisher–Zed Books, Halifax (Nova Scotia)–New York, 2001. Bernard HOURS: *Domination, dépendances, globalisation. Traces d'anthropologie politique*. L'Harmattan, Párizs, 2002. Az eredetileg kelet-ázsiai gyarmati vállalkozások bennszülött szolgálatát jelentő portugál *compradore* szó ma általában idegen imperialista hatalmak kiszolgálását jelöli. Vö. James PETRAS: Imperialism and NGOs in Latin America. *Monthly Review*, 1997/7.; Elaine STERNBERG: NGOs vs Civil Society. Reflections on the Illiberal, the Illegitimate and the Unaccountable. *Economic Affairs*, 2010/3. 22–28.; Petrea Alexis NES-İADİCOLA: NGOs and Imperialism. 2011. Az USA mint elsődleges nagyhatalmi beavatkozó pontosan ezt ösztönző szerveként intézményesedett a *National Endowment for Democracy*, a *Freedom House*, valamint az *Amnesty International*. Lásd: Devon DOUGLAS-BOWERS: NGOs. The Missionaries of Empire. *Global Research*, 2012. március 3. <<https://www.globalresearch.ca/ngos-the-missionaries-of-empire/29595>> és Jon KOFAS: NGOs. *Agents of Globalization or Grassroots Humanitarianism?* 2016.

10 Hans HOLMÉN – Magnus JIRSTRÖM: Look Who's Talking! Second Thoughts about NGOs as Representing Civil Society. *Journal of Asian and African Studies*, 2009/4.

11 ELYACHAR: *I. m.*

12 Ilyen például Lester M. SALAMON – S. Wojciech SOKOLOWSKI – Regina LIST: *A civil társadalom „világnézetben” ford.* HAIDERNÉ VÉGH Zsuzsanna, Civitalis Egyesület, Bp. 2003. [Eredetileg *Global Civil Society. An Overview*. The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies Center for Civil Society Studies, Baltimore, 1999.]

Álcázott művelet I. –

A hajtótest vonalait megtörő festés a „Lake Winoski” amerikai hadihajón, 1919
(Library of Congress)

Jelenkorunkban jellegzetes túltömegességgel jönnek létre a civil társadalmi szerveződésekben látszólag elvegyülő falanszterekként különféle NGO-k, amiknek laza, sporadikus, egymást mégis kiegészítő és erősítő halmazatszerűsége és valóságos hálózatokká szerveztetése szolgálja leginkább a háttércélt. Ami pedig aligha más, mint az állam, a közhatalmi tevékenység befolyásolásával közpolitikai hatásgyakorlás, amihez gyakran a kisebbségként marginalizáltak érdekképviselője járul.¹³ Jellemzések szerint ezek „a mai NGO-k, mint a misszionáriusok örökesei, végeleáthatatlanul kiterjedtek, hátsó szándékkal bárhová behatolni képesen”, hiszen „az elefánthoz hasonlatos tömbszerűséggel a teret kigyózáva betöltően vannak jelen, magatartásukban és átláthatóságukban a bizantikus mintára emlékeztetően”.¹⁴ Mert a világ célzott részeit lefedő jól szervezett *hálózatok*ként lépnek fel,¹⁵ amik úgy működnek, *mint a fedett ügynő*ségek. Amőbaszerűek, amennyiben első látásra szervezetileg egységesek is, meg nem is; hierarchikus kapcsolatrendszerük közös is, meg nem is; miközben funkcionálásukból pontosan kiolvasható koordináltságuk, finanszírozottságukból idegen ügynöki mivoltuk, felépítésükből pedig a globalitást célhelyekre lebontó lépcsős felépíttségük.

Összegezve tehát: létrejöttük külközponti finanszírozó céltételezéstől, helyi kiépültségük pedig célfinanszírozottságuktól függ. Mindehhez mérten döbbenetesen csekély, úgyszólván sporadikus és marginális a helyi támogatottságuk. Végző soron így önazonosságuk sem más, mint „a nemzeti függetlenséget s a demokratikus folyamatokat aláaknázó idegen manipulátorokként” egy, „a szuverenitást s a nemzeti önazonosságot fenyegető külföldi ügynőségé”¹⁶

13 DEÁK Izabella: A watchdog funkciót ellátó civil szervezetek működésének korlátai. *Jogtudományi Közlöny*, 2021/5. 217.

14 Joan ROELOFS: The NED, NGOs and the Imperial Uses. Why They Hate Our Kind Hearts, Too. *Counter Punch*, 2006. május 14. <<https://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31425.html>> Szerben őnmaga néhány éve még pozitívabb vélekedésével: Joan ROELOFS: *Foundations and Public Policy. The Mask of Pluralism*. State University of New York Press, Albany, 2003.

15 A fogalomra lásd: Michael D. WARD – Katherine STOVEL – Audrey SACKS: Network Analysis and Political Science. *Annual Review of Political Science*, 2011. David LAZER: Networks in Political Science. Back to the Future. *PS [Political Science & Politics]*, 2011/1. Egyéb szerveződésektől eltérően a *hálózat*jelenség lényege, hogy nem egy-egy azonosítható személy vagy intézmény bizonyítható cselekvésével azonosítható a kérdéses jelenség fennállásának értelme, hanem a körülötte zajló interakciók teljes tömegének elemzéséből. És ugyanígy, esetleges központjának voltaképpeni szerepe sem annak mint azonosítható személy vagy intézmény tettei érhető egyedi cselekvésének az alapján rekonstruálható, hanem az egész cselekvésláncolat felfejtéséből.

16 Gerald STEINBERG – Becca WERTMAN: Value Clash. *Civil Society, Foreign Funding, and National Sovereignty. Global Governance*, 2018. 1–10.

– legalábbis ami az éppen e vádtól való félelmüket, s ennek lehető ellenszereként átláthatóságot ígérő retorikájukat illeti. Amely átláthatóságot az intézményi felépítés, a nyílt kommunikáció és a megkövetelt pénzügyi keretbeszámolás síkján rendszerint valóban biztosítják, ezek fedésében ugyanakkor háttércéljaikat is megvalósíthatják.

GLOBÁLIS HÁLÓZATOK HELYI ÁGENSEI

Ennek nyomán válnak érthetővé s itteni rendeltetésükben újragondolva jelentőségtejjessé az NGO-k olyan további, önmagukban ártalmatlan, sőt egyenesen pozitív kicsengésű jegyei is, mint hogy bármennyire is „összefüggő, célirányos és összehangolt tevékenység”¹⁷ jellemzi ezeket többnyire egy nemzetköziesített hálózat helyi ágenseiként megszervezve, ez utóbbinak, tehát adott helyen történő sikeres beágyazódásának lét- és előfeltétele a helyben adódó lehetőségek kiaknázása,¹⁸ azaz a lokális változatok létrehozatala a helyismerettel rendelkezők elengedhetetlen bevonásával. Ezért és ennyiben képviselnek lokális színeket. Olykor és legtöbbször csakis ezért és ennyiben, hacsak nem egyeseknek, mint leendő aktivistáknak, felgyorsított s nemzetköziesített megélhetési és előrelépési lehetőségéért.

Merthogy jellegzetes előfordulásaikban elsődlegesen *nem belülről*, valamilyen szunnyadó civil elköteleződés mozgósítására irányuló kezdeményezések ezek, hanem külföldről történő behatolás, idegen érdekű befolyásolás mérő eszközei. Nyersebben kifejezve, „trójai falovak, amiket ajándéknak látszóan terveztek, miközben titkos csapóajtók csupán, hogy azok fedésében olyan erők áramolhassanak egy országba, amelyek lopva, de módszeresen aláásnak egész kormányzatokat”.¹⁹ Professzionisták működtetik ezeket egyfajta *zárt* társadalomként akkor is, ha transzparensaik a nyílt társadalom kiáltványát hordozzák. Hiszen „a voltaképpeni népelességgel gyakran alig van kapcsolatuk, miközben nem is oly demokratikusak, nem is oly transzparensok”.²⁰

Eljárásmódjuk az, hogy „a szokásos demokratikus folyamaton túltéve magukat kivásárolják és átalakítják a nyilvános vitát s a globális politikát”.²¹ Leggyakoribb céljuk ennek megfelelően a belülről fakadó erők provokatív²² fellazításával és bomlasztásával ezek társadalmi erejének *mesterséges átrendeztetése*, s ezzel egy mesterségesen előállított hatásmechanizmus bevitele a társadalmi-politikai folyamatokba. Kérdésfeltevés, érzékenységek felkeltése, rokonszenv kiharcolása, sulykolás; minden eszközzel és folyvást a mindannyiunkban lakozó általános emberibe, a mindig vágyottba, legnemesebb eszményeinkbe bármely kanyargós úton történő visszacsatolás – s jó választás esetén már szimpatizánstábor is toborzódhat, hiszen bármi legyen az, mindig akad a társadalomban szegmens, amelynek pontosan ez biztosíthat azonosulást, kiválást és egyben önmegvalósítást. Az NGO így legcsekélyebb beruházással könnyen újrastratifikálhatja azt, amivé a társadalom szerves folyamataiban és természet szerű visszacsatoltságban addig alakult. Mindez pedig bármiféle irányban, akár láncolatossá felépítésben, hosszú távú tervezések és manipulálások melegegységévé válhat.

A végeredmény pedig az, amit az amerikai intervencionizmus szótárai *destabilizálás* gyanánt írnak le.²³ Ezek már csírájukban nemzetbiztonsági figyel-

17 *Adat- és nemzetbiztonsági kérdések – szabályozott NGO-aktivitás. Az apologetikus szemléletmód létjogosultsága a magyar jogrendben.* Századvég Alapítvány, Bp. 2020.

18 Például: *The Power and Limits of NGOs = A Critical Look at Building Democracy in Eastern Europe and Eurasia.* szerk. Sarah E. MENDELSON – John K. GLENN, Columbia U. P., New York, 2002. viii., 264., 245. Érdemes kiemelni, hogy az NGO-k terjeszkedése az éppen akkor és ott adott feltételek s lehetőségek felhasználásán nyugszik.

19 James CORBETT: How the US Uses NGOs to Destabilize Foreign Governments. *The International Forecaster Weekly*, 2015. augusztus. 8. <https://theinternationalforecaster.com/topic/international_forecaster_weekly/How_the_US_Uses_NGOs_to_Destabilize_Foreign_Governments>

20 HOLMÉN – JIRSTRÖM: *I.m.* 443.

21 Melanie PHILLIPS: Sanitizing Soros through Guilt by Association. *Jewish News Syndicate*, 2020. február 20. <<https://www.jns.org/opinion/sanitizing-soros-through-guilt-by-association/>>

22 Kelly M. GREENHILL: Strategic Engineered Migration as a Weapon of War. *Civil Wars*, 2008. március 1., 6–21. szóhasználat ez.

23 Andrew KORYBKO: *Wanted NGO Whistleblowers.* <<https://www.globalresearch.ca/wanted-ngo-whistleblowers/5455718>>

met, szükség esetén bánásmódot,²⁴ esetleg adminisztratív közbelépést vagy a büntetőjogi eszköztár határát elérő reagálást igényel(né)nek. Voltaképpen azon kellene csodálkoznunk, hogy azok a mai mozgások, amelyekhez előképül egyebek közt az I. világháborúhoz vezetően egykor Szentpétervárról kiinduló cári pánszláv balkáni és a végső soron Trianont eredményező cseh emigrációs szerveződések szolgálhattak, eddig nem ösztönöztek kormányzati fellépésre – szemben a nemrégiben még megélt honi állapotainkkal, mikor a kommunista állambiztonság fő foglalatossága a bármiféle kulturális kapcsolódásból hidegháborús légkörben könnyen levezethető ellenséges fellazítási kísérlet kimutatása volt.

Hiszen mindig adódik valami tetszetős *agenda*, ami ezen nemkormányzati szerveződések részéről konkrét kezdeményezés vagy intézményépítés címerévé vagy zászlajává válhat. Ezek változatai s még inkább a kiválasztott jelszavak háttérben megbúvó átrendező törekvés²⁵ mögött azonban logikai sorban az alábbi lépések állnak, amik fokról fokra a mögöttes célt is feltárják: először a befolyásgyakorlás megkísérlése, majd sikeres tesztelésének mámore, végül a voltaképpeni mögöttes érdek realizálása,²⁶ ami végső soron aligha más, mint e külső erőttől eredő *hatalmi benyomulás*.²⁷

Nem véletlen hát ezek meghatározásában az *undermining* szándékával történő *subversion* kategóriájának használata. Eszerint ez „a célállam jelentős politikai és társadalmi csoportjaiban uralkodó különféle lojalitások aláásása vagy kiszakítása azért, hogy azok a támadó szimbólumait s intézményeit eszményi körülmények közt gazdagíthassák.”²⁸ Ami ezek szerint „egy adott rendszer értékei és elvei annak érdekében történő cáfolásának vagy saját ellentétébe való átfordításának folyamata, hogy megkísérelhetővé váljék a kialakult társadalmi rend és hatalmi felépítésének, tekintélybeli forrásainak, hierarchikus szerkezetének s társadalmi normáinak az átalakítása.”²⁹

Márpedig ha ez így van, úgy kormányzatunk látszólag jóindulatú semlegessége mellett sem lehetünk büszkéek arra, ha valahol ezt le is írják. Főleg, hogy mindez megtörtént, mégpedig az *Open Society* világhálózata névadójának hetvenedik születésnapjára megjelent tiszteletbeszében,³⁰ miszerint régióinkban, s így nálunk is, „a kommunizmus utáni átalakulás története nagyrészt Soros alapítványainak története”. Ráadásul egyoldalúsága, beavatkozó szándéka, illetéktelensége révén rögvest el is árulja magát. Mert nem véletlenül írta egy átfogó izraeli összesítés az NGO-jelenség növekvően kedvezőtlen fogadtatásáról, hogy például „Magyarországon az kellene, hogy civil társadalmat finanszírozó tevékenységében Soros ne egyoldalúan egy baloldali támogató színében tűnjék fel, Indiában

az Open Society világhálózatának beavatkozó szándéka

24 A hírszerzés nemzetközi irodalma a kémkedéssel együtt tárgyalja a szabotázst s az itt tárgyalt tevékenységet egyaránt. Magyarországon azonban most sem a civil nemzetbiztonság (*Nemzetbiztonsági Szemle*), sem a katonai nemzetbiztonság (*Felderítő Szemle*), sem (saját szocialista múltjától eltérően) a *Belügyi Szemle* hasábjain nem téma mindez.

25 Amerikai elemzők (például: Julie HEMMENT: *Nashi, Youth Voluntarism, and Potemkin NGOs. Making Sense of Civil Society in Post-Soviet Russia. Slavic Review*, 2012. június 2.) ennek kapcsán írnak *ál*-NGO-k sorának felbukkanásáról vagy éppen tervszerű telepítéséről. Mások (például: Gerald SUSSMAN: *The Myths of „Democracy Assistance”. US Political Intervention in Post-Soviet Eastern Europe. Monthly Review*, 2006. december 7.) egy „neokolonialis hegemonia” eszközöként írnak a *National Endowment for Democracy* amerikai birodalmáról. Ezt ti. kifejezetten külföldi akciókra, kongresszusi finanszírozású *soft power organization* gyanánt, a szovjet világbirodalom bomlási tüneteinek észlelésekor 1983-ban hozták létre. A *United States Agency for International Development* kifejezetten kormányzati szervezete szintén e csapat része. A *National Endowment for Democracy* elnökeként maga Allen Weinstein vallotta be nyíltan (vö. David IGNATIUS: *Innocence Abroad. The New World of Spyless Coups. The Washington Post*, 1991. szeptember 22.), hogy „annak jó részét, amit ma teszünk, negyed évszázada titokban még a CIA tette.” William Blum beismerése (*Rogue State. A Guide to the World’s Only Superpower*. Common Courage Press, Monroe, 2000. 308., 180.) szerint ráadásul hiába *soft imperialism* e nyílt beavatkozás, mégis minden előzményénél sikeresebb, mert jótéteményként tudja látványosan álcázni magát.

26 A „demokrácia elősegítése” (*democracy promotion*) csak kiegészítője a „fejlesztés és dialógus” (*development and dialog*) amerikai programjának. A nyomaték kedvéért mindkettő mögött titkosszolgálati/katonai háttér is áll, hogy „katonai intervenció” (*military intervention*) fenyegetésével „rezsinváltást” (*regime change*) provokáljon ki. Sait YILMAZ: „Democracy Promotion” as U.S. Civil Intervention Method. *EURAS Academic Journal*, 2012/1. 1.; Thomas CAROTHERS: *The Backlash against Democracy Promotion. Foreign Affairs*, 2006/2. 64.

27 A „kiszajátítást” ezért kíséri „ellenállás” – írja Boris PETRIC: *Democracy at Large. NGOs, Political Foundations, Think Tanks and International Organizations*. Palgrave Macmillan, New York, 2012. xii., 280.

28 Paul W. BLACKSTOCK: *The Strategy of Subversion. Manipulating the Politics of Other Nations*. Quadrangle Books, Chicago, 1964. 351., 56.

29 <<https://en.wikipedia.org/wiki/Subversion>>

30 *The Paradoxes of Unintended Consequences*. szerk. Lord [Ralf] DAHRENDORF et al., Central European U. P., Bp.–New York, 2000. 233.; Anders ÅSLUND: *Building Capitalism. The Transformation of the Older Soviet Bloc*. Cambridge U. P., Cambridge–New York, 2002. 438.

pedig a külföldi ellátmányból humanitárius segítséget nyújtó nemkormányzati szervezeteknek nem kellene társadalmi feszültséget élező vallási sulykoláshoz hasonló ügyekbe bocsátkozniuk.”³¹

Amely történet már önmagában az NGO-világ természetének önfeltáráásával egyenértékű. Éppen azt példázza, hogy a globalitás erőitől kivívott globális játékszabályok szerint akár egyetlen ember³² akarata úgyszólván sakkban tarthatja a világot, megfelelő pálya megtervezésével és fokonként megfelelő változtatások kivitelezésével³³ akár olyan sorsot szabva számára, mely egy bizonyos pont elérése után gyakorlatilag már akár visszafordíthatatlannak bizonyulhat. Efféle intervencionizmusról szólva a *soft*, vagy harcmódozóraként a *hibrid*, pontosan e beavatkozó behatolás lehetőségét³⁴ s az állami/nemzeti közösség mesterségesen sérülékennyé, védekezésképtelenné tételét, azaz tetszőleges alakíthatóságát

az állami/nemzeti közösség védekezésképtelenné tétele

nevesíti. Mert a jog szabadságokban fejezi ki magát; a liberális nyomás ezt tágítja parttalaná; amiben majd a legmostohább sors éppen a közösségi önvédelemnek jut. Amit megtapasztaltunk már, amikor a jogállami építkezés

útjára lépve az első alkotmánybírói ciklus kifejezett államellenessége egyszer s mindenkorra a közösségi ügyeket, magát a stratégiai nemzetvédelmet is feláldozta az atomizált egyén abszolútizmusának oltárán.³⁵ Hiszen egy olyan játszmában, amely már esetleg nagyhatalmi tételekben játszik, miközben a játékos akár csupán *személyes tehetőségét* teszi kockára; ahol a társadalmi visszacsatoltságnak már nincsen releváns kritériális jelentősége – íme, akár egy tetszőleges NGO-tevékenységektől uralt világ lehet az esetleg majdan realizálódó végeredmény mint végső soron akár egyetlen ember ambíciózításának terméke.

NGO-URALOM

Szép új világunk jegesítette ki a pénz s a pénzesek hatalmát annak megtapasztalásával, hogy „ami általában csakis társadalmi mozgalom útján lenne elérhető, ők egyedül is ki tudják vívni» [, mert] valóban, szociális beruházásával egyetlen milliárdos is elérheti, hogy nemzetközi normákat átszabasson”.³⁶ Ennek felel meg a szakirodalmi terminologizálás, mely a kezdeményezőt eleve „lehetővé tevő” [*enabler*] gyanánt megszemélyesíti, s beismerésként a sikernek a *személyes megvásárló és kivásárló képességre* való visszavezetését tekinti, azt ti., hogy „a befolyásgyakorló képesség oroszlánrészt a pénzen mulik.”³⁷

Mit hozhat még a nyugati globalitás mára alapvető kriterialitássá tett fenntartás joguralma s az emberi jogok örvén folytatott ádáz küzdelem? Alapvető tisztázatlanságot – az NGO-uralomtól nyomasztóvá lett helyzetképet érzékel-

31 STEINBERG – WERTMAN: *I.m.* 8.

32 Két véletlenül kiválasztott adatsor (Complete List Of U.S. Organizations Funded By George Soros. *The Will County News* és Organizations funded by George Soros and his Open Society Foundations. *The Millennium Report*) egyetlen személyes vezérlési központtal 206 intézményt sorol fel, az Open Society Foundations pedig 60-nál több országban történő tevékenységről tudósít.

33 Ez a radikális („forradalmi”) jogváltoztatás reformista alternatívája, aminek az 1980-as évek elején még különös többlétszint és aktualitást adott egyfelől a már önmaga feltételeiben is szklerotikussá lett szocialista politikai rezsim és másfelől az új gazdasági mechanizmustól esetleg kinyúló viszonylagosan tágabb mozgástér közötti feszültség. Vö. VARGA Csaba: Makroszociológiai jogelméletek. A jogász világtól a jog társadalomelmélete felé. *Szociológia*, 1983/1–2.

34 Alapterminusa szerint ez eleve intervenciószerű: más emberek/népek életére kíván hatni aktivizmus vagy szolgáltatások révén.

35 Vö. például: VARGA Csaba: Lopakodó jogújítás alkotmánybíráskodás útján? (Rendszerváltoztatásunk természetrajzához) = Uő.: *Jogállami? átmenetünk?* Kráter, Pomáz, 2007. és VARGA Csaba: Esményből bálvány? A jogállamiság és színeváltozásai = *Jog és politika határán. Alkotmánybíráskodás Magyarországon 2010 után.* szerk. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – SZENTE Zoltán, HVG-Orac, Bp. 2015.

36 William E. DEMARS: *NGOs and Transnational Networks. Wild Cards in World Politics.* Pluto Press, London–Ann Arbor, 2005. 169., idézve (Ron KAMPEAS: *New Philanthropy. Billionaires Decide Exactly Where Dollars Go. Associated Press*, 2001. február 6. meghivatkozásával) Paul Schervish szociológust.

37 Az Open Society Foundation első elnöke (1993–2012), Aryeh Neier volt az, aki a közelmúltban kinyilvánította az egyébként mindenki által tudottan természet szerűt, nevezetesen, hogy „money is a big part of our ability to exercise influence”. Daniel STAHL: *Lebensgeschichtliches Interview mit Aryeh Neier. Quellen zur Geschichte der Menschenrechte*, 2015. március 3. <<https://www.geschichte-menschenrechte.de/personen/aryeh-neier/>>. Erre rimel annak megjegyzése (lásd David Brisbane hozzászólását (2018. július 18.) a következőhöz: Michael STEINBERGER: George Soros. Bet Big on Liberal Democracy. Now He Fears He Is Losing. *The New York Times*, 2018. július 1.), hogy „Szemérmetlen gazdságával történő behatolása a politikai folyamatokba s így azok más útra való térítése okán Soros György maga a korrupció megtestesülése.”

Álcázott művelet II. –
Magyar légvédelmi géppuska
körlete a keleti fronton, 1942
(Fortepan / Kókány Jenő)

tetve egy friss írás éppen Goethe paradox gondolatát idézi: „leginkább az a rab-szolga, aki szabadnak tartja magát, miközben nem az.”³⁸

Bizonyos, hogy a mi tájainkon burjánzó egytövű és egyrendeltetésű NGO-típus nem felel meg azon szintén nemkormányzati szervezetekként rövidített válfajoknak, amelyek világszerte és különösen a harmadik világban (Afrikában, Kelet-Ázsiában, Dél-Amerikában) valóban humanitárius, tehát közvetlenül emberközpontú célokért munkálnak. Hiszen ezeket tényleg jellemzi, hogy „polgárok nem profitérdekű önkéntes csoportjai”,³⁹ „csupán annyi ismérvvel, hogy kormányzati ellenőrzéstől menteseknek kell lenniük, nem hívva ki kormányokat akár politikai párt módjára, akár emberi jogokra szűkítő koncentrációval, miközben nem bűnelkövetésre szerveződött a profittermeléstől tartózkodnak.”⁴⁰ Ilyen és hasonló lényegi tisztázatlanságok mindazonáltal nem provokáltak még ki sem a politikumtól, sem a tudománytól, sem a sajtótól érdemi választ a nagyvilágban – bizonyos azert, mert éppen ez nem érdeke egyik szerepjátsszónak sem. Persze az angol–amerikai politikai gondolkodás mindig is az egyén szabadságjogainak teljességéből indult ki, és a közösséget, államot csakis ennek alárendelten, ennek optikáján keresztül tudta érzékelni.⁴¹

Az Európa Tanács döntéshozatali szerveként a Miniszteri Bizottság másfél évtizede nyilvánította ki, hogy nemkormányzati szervezetek szabadon foghatnak kutatásba, oktatásba s képvisleti eljárásba nyilvános vitakérdésekben függetlenül attól, hogy vajon álláspontjuk a kormányzati politikával meg-egyező-e vagy éppen módosítás kikényszerítésére irányul.⁴² Ilyen felhatalmazás

38 Johann Wolfgang VON GOETHE: *Die Wahlverwandschaften*. J. G. Cotta'sche Buchhandlung Berlin, Berlin, 1809. A II. könyv 5. fejezet gondolatát idézi: Martin PASTOR: *National Endowment for Destabilization? CIA Funds for Latin America in 2018*. <<https://www.telesurenglish.net/analysis/National-Endowment-for-Destabilization-CIA-Funds-for-Latin-America-in-2018-20190403-0042.html>>

39 Ricki E. KANTROWITZ: United Nations. Definitions and Terms. *American Psychological Association*. <<https://www.apa.org/international/united-nations/acronyms.pdf>>

40 Peter WILLETTS: *What is a Non-Governmental Organization? = Encyclopedia of Life Support Systems. Encyclopedia of Institutional and Infrastructural Resources*. UNESCO, Eolss Publishers, Oxford, 2002. 1.

41 Lásd: Henry Steele COMMAGER: *The American Mind. An Interpretation of American Thought and Character since the 1880's*. Yale U. P., New Haven–London, 1950.

42 Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe. (Adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers' Deputies) 12. pont. <<https://www.osce.org/files/f/ documents/7/0/33742.pdf>>

Álcázott művelet III. – Amerikai katonák terepszínű egyenruhában egy csendes-óceáni bevetésen, 1942 körül (Library of Congress)

birtokában szabadon kivitelezhetnek *bumerángeffektust* is.⁴³ Ilyenkor egy belső problémát, szintén NGO-közvetítéssel, nemzetközi szintre visznek ki, hogy „megnevezés és megszegényítés”, pontosabban „a szegény mobilizálása”⁴⁴ következze be,⁴⁵ amivel egy, talán épp a nemzetközi *mainstream*mel egyező változás kicsikarását remélik.

Jámbor aktoraik így legfeljebb szegénylősen ismerik el, hogy olykor maguk is határhelyzetekbe keverednek, „bár az ENSZ Alapokmányában foglaltak mai szabályai szerint külföldi kormányzatok megdöntését célzó bárminemű felforgatás a nemzetközi jog súlyos megsértésének minősül.”⁴⁶ Sőt saját szakértő táboruk is bevallja, hogy a lobbiszabályozással a külföldi ügynökök nyilvántartásba vétele is szigorúbb szabályozást követelhet,⁴⁷ hiszen „egyetemes világgá lett korunkban még a demokratikus államoknak is korlátozniuk kell az aktívistik külföldi kapcsolatait”.⁴⁸ ■

43 Például: Margaret E. KECK – Kathryn SIKKINK: *Activists Beyond Borders. Advocacy Networks in International Politics*. Cornell U. P., Ithaca, 1998.

44 Uo. és Margaret E. KECK – Kathryn SIKKINK: Transnational Advocacy Networks in International and Regional Politics. *International Social Science Journal*, 1999/159. 89–101. [reprint: *International Social Science Journal*, 2018/227–228. [különszám: 70 Years of International Social Science Journal, 65–76.]

45 A *megszegényítéssel* zsarolás ma már a nemzetközi hivatalos kapcsolatok gyakorlásának új és bevett elferdülése. „A nemzetközi kapcsolatokban egyes államok gyakran tagadják mások jogi státusát, stigmatizálják gyakorlatukat vagy éppen kultúrájukat. Mások *megalázásának* diplomáciai sikon történő ilyen aktusai gyakran fordulnak elő a modern diplomáciában. A [XIX. századelőn domináló] nevezetes *Concert of Europe* felbomlását követő időszakban számos klubalapú diplomácia járatta le magát azzal, hogy távol álltak bármiféle átfogó sokoldalúságtól. Ilyesféle erőfeszítések példái közé sorolható a G7, G8, G20, sőt a P5 is. Az efféle »érintkezéscsoportok« úgy lépnek fel, mintha a kizárás, a marginalizálás hatalmával felruházott tényleges vezető intézmények lennének. Manapság hatásukban az ilyesféle megalázási aktusok csupán a nemzetközi rendszer korlátairól és a diplomáciai hatékonyság hiányáról tanúskodnak, mert hogy szabályos diplomáciai eljárásként a megalázáshoz folyamodás éppen erőteljesen erodálja a nemzetközi rendszer hatalmát. Az ilyen eljárások csakis a gyarmati múlt, a sikertelen dekolonizáció, a globalizációról eltévedetten alkotott vízió s a [szovjet–amerikai] kéthatalmi múlt után egy igencsak veszélyes újraépítkezés szerencsétlen vegyülései.” Bertrand BADIE: *Humiliation in International Relations. A Pathology of Contemporary International Systems*. Hart Publishing, Oxford, 2017.

46 ROELOFS: *I.m.*

47 Az *NGO-k mint politikai szereplők*. Századvég Alapítvány, Bp. 2017. 9.; Jahad ATIEH: Foreign Agents. Updating FARA to Protect American Democracy. *University of Pennsylvania Journal of International Law*, 2010/4. 1051–1088.; Brian D. SMITH – Robert KELNER: Project on Government Oversight (POGO) Report on FARA (Foreign Agents Registration Act) Misses the Larger Point. *The National Law Review*, 2014/356.

48 Rita JALALI: International Funding of NGOs in India. Bringing the State Back In. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2008/2. 161–188. 164.